

**MỘT SỐ YÊU CẦU GÓP PHẦN NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG
GIÁO DỤC Y ĐỨC TRONG ĐÀO TẠO BÁC SĨ
Ở HỌC VIỆN QUÂN Y HIỆN NAY**

Vũ Hoài Nam¹

TÓM TẮT

Y đức là yếu tố nền tảng trong nhân cách của người bác sĩ quân đội, là điều kiện quan trọng nhất để người bác sĩ hoàn thành nhiệm vụ vẻ vang của mình trong sự nghiệp chăm sóc và bảo vệ sức khỏe cho bộ đội và nhân dân. Đối với người bác sĩ, y đức không tự nhiên mà có, nó được hình thành và phát triển thông qua con đường giáo dục và hoạt động nghề nghiệp. Mỗi giai đoạn phát triển của xã hội, sự đòi hỏi y đức của người bác sĩ cũng có sự phát triển, việc giáo dục y đức phải được quan tâm từ khi người bác sĩ đang trong quá trình đào tạo đại học. Do đó, để nâng cao chất lượng giáo dục y đức trong đào tạo bác sĩ hiện nay cần áp dụng nhiều biện pháp; trong đó, xây dựng chương trình, đổi mới nội dung, phương pháp và hình thức giáo dục y đức cho học viên, sinh viên y khoa là rất quan trọng và đạt hiệu quả nhất.

* Từ khóa: Chất lượng giáo dục; Đào tạo bác sĩ

Some Current Demands Contributing to Improving the Quality of Education in Medical Ethics for Doctor Training at the Vietnam Military Medical University

Summary

Medical ethics acts as a fundamental factor in military doctors' personality and the most important condition that helps military doctors complete their glorious missions in caring for and protecting soldiers and People's health. Medical ethics is established unnaturally in each doctor; conversely, it is formed and developed based on education and professional activities. Each stage of social development entails the requirement for the improvement of doctors' medical ethics. Thus, education on medical ethics should be of concern to pre-professional doctors in their training at University. Therefore, to improve the quality of education in medical ethics for current doctor training, some measures are necessary to be applied. As a result, building up a training program, as well as renewing contents, methodology, and forms of education on medical ethics for medical students plays a very important role and brings about the most effective results.

* *Keywords: Quality of education; Doctor training.*

¹Khoa Công tác Đảng - Công tác Chính trị, Học viện Quân y
Người phản hồi: Vũ Hoài Nam (hoainamk31@gmail.com)

Ngày nhận bài: 18/8/2021

Ngày bài báo được đăng: 28/8/2021

ĐẶT VẤN ĐỀ

Trên thế giới, vấn đề y đức và giáo dục y đức đã được nhiều tác giả nghiên cứu, tiêu biểu là các công trình: “Những lời giáo huấn về y đức, tiền đề của y học” của Pappworth M. H. (1978) [1]; “Vấn đề hàng đầu trong chăm sóc sức khỏe” của Nigel C. H. Stott (1983) [2]; “Đạo đức trong thực hành y học” của Robet K. và cộng sự (1996) [3]. “Phương pháp lâm sàng” của Johnston C. Haughton P. (2007) [4]. “Nhận thức của sinh viên y khoa về chương trình giáo dục y đức” của Johnston C. và CS [4].

Trong các công trình kể trên, các tác giả đã đề cập đến sự cần thiết phải giáo dục y đức cho sinh viên trong các trường y, vai trò của y đức trong nghiên cứu khoa học, trong thực hành lâm sàng và chăm sóc sức khỏe bệnh nhân, những nguyên tắc đạo đức nghề nghiệp của người thầy thuốc... Theo Johnston C. và Pappworth M, người thầy thuốc phải có đạo đức trong xử lý các tình huống thực hành lâm sàng, phải biết xác định lợi ích hay nguy cơ của bệnh nhân đối với từng loại thuốc, từng phương pháp điều trị mà bác sĩ chỉ định [4, 1]. Hiện nay, các trường cao đẳng, đại học y ở Vương quốc Anh đã đưa vào chương trình giảng dạy môn đạo đức y học, đạo đức và pháp luật, sinh viên năm thứ 5 phải có chứng chỉ về đạo đức của người thầy thuốc (theo Johnston C., Haughton P.) [4].

Ở Việt Nam, từ trước đến nay vấn đề y đức và giáo dục y đức thực sự thu hút được sự quan tâm nghiên cứu của nhiều nhà khoa học. Cho đến nay, đã có nhiều công trình khoa học công bố, trong đó có một số công trình tiêu biểu như: “Một số

vấn đề xây dựng ngành Y tế phát triển ở Việt Nam” của tác giả Đỗ Nguyên Phương (1998) [5]. “Quán triệt quan điểm về y đức của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong ngành Y tế Việt Nam hiện nay” của Phan Việt Dũng, Trần Văn Thụy (2003) [6]. “Các giải pháp kết hợp giáo dục y đức thông qua dạy học các môn y học chuyên ngành” của Nguyễn Quang Phúc (2008) [7]. Trong những công trình này, các tác giả một mặt đã làm rõ quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về chăm lo, bảo vệ sức khỏe cho nhân dân, yêu cầu về y đức và xây dựng y đức cách mạng cho người thầy thuốc Việt Nam theo tư tưởng Hồ Chí Minh. Mặt khác, coi giáo dục y đức trong quá trình đào tạo nghề y là sự kết hợp “hai trong một” của quá trình đào tạo người thầy thuốc quân y. Đây là điều kiện phát triển đồng thời cả năng lực chuyên môn và phẩm chất nhân cách của người thầy thuốc cách mạng.

Tóm lại, các công trình nghiên cứu tiêu biểu trên thế giới và trong nước đã ít nhiều bàn đến vấn đề y đức của người thầy thuốc. Các nhà khoa học đều đánh giá rất cao vai trò của y đức trong nhân cách người thầy thuốc, họ đều khẳng định tầm quan trọng đặc biệt của đạo đức y học trong quy trình đào tạo người thầy thuốc, trong quá trình hành nghề y, trong nghiên cứu và thực nghiệm lâm sàng. Tuy nhiên, để y đức của người bác sĩ quân y hình thành và phát triển ngay trong quá trình đào tạo nhằm đáp ứng với sự phát triển của nền y học hiện đại, của nền kinh tế thị trường và nhiệm vụ của ngành y quân đội hiện nay là rất quan trọng.

NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

Nâng cao chất lượng giáo dục y đức cho học viên, sinh viên trong quá trình đào tạo ở Học viện Quân y có ý nghĩa rất quan trọng, vì y đức là những phẩm chất tốt đẹp, cao quý của người thầy thuốc, là cái gốc, là nền tảng của người thầy thuốc cách mạng. Người thầy thuốc cách mạng trước hết phải có y đức, có y đức thì mới làm nên trí tuệ và trí tuệ đó mới có ích cho sự nghiệp chăm sóc và bảo vệ sức khỏe cho bộ đội và nhân dân. Như Chủ tịch Hồ Chí Minh đã viết: “Cây phải có gốc, không có gốc thì cây héo, người cách mạng thì phải có đạo đức, không có đạo đức dù tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân” [8].

Là một cơ sở đào tạo y, bác sĩ, dược sĩ cho quân đội và ngành y tế nước nhà, những năm qua, Học viện Quân y vừa chú trọng nâng cao chất lượng đào tạo, vừa tăng cường giáo dục y đức cho học viên, sinh viên. Việc giáo dục y đức được tiến hành bằng nhiều hình thức, biện pháp khác nhau. Trước hết, thông qua hoạt động dạy học tại các bộ môn khoa học xã hội và nhân văn (nhất là môn đạo đức học và y đức, môn tâm lý y học), y học cơ sở, y học lâm sàng để kết hợp giáo dục y đức cho học viên, sinh viên. Bên cạnh đó, Đảng ủy, Ban Giám đốc, cơ quan Chính trị Học viện duy trì thường xuyên công tác giáo dục chính trị, tư tưởng; tổ chức tốt việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh. Đoàn thanh niên Học viện đã chỉ đạo các chi đoàn lồng ghép giáo dục đạo đức ngành Y vào các buổi sinh hoạt chi đoàn; tổ chức nhiều cuộc thi viết và bình báo,

toạ đàm với các chủ đề: “Tuổi trẻ ngành Y học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh”, “Bác Hồ với người thầy thuốc quân y”. Với những việc làm trên, chất lượng giáo dục y đức ở Học viện Quân y đã đạt được những kết quả tích cực, góp phần đào tạo những y, bác sĩ, dược sĩ có phẩm chất chính trị vững vàng, chuẩn mực về y đức; có kiến thức và kỹ năng nghề nghiệp đảm nhiệm được chức trách, nhiệm vụ chăm sóc sức khỏe cho bộ đội và nhân dân.

Tuy nhiên, chương trình giáo dục y đức mới tập trung về giáo dục đạo đức nói chung mà chưa gắn với giáo dục đạo đức y nghiệp cho người học. Nội dung giáo dục còn nặng về lý thuyết, chưa bám sát thực tiễn xã hội và chưa thực gắn sát với những tình huống trong thực hành lâm sàng. Việc tổ chức rút kinh nghiệm, bổ sung những nội dung mới còn hạn chế. Vẫn còn có học viên, sinh viên chỉ coi việc học tập chuyên môn làm chính, mà xem nhẹ việc trau dồi y đức, làm ảnh hưởng đến sự phát triển, hoàn thiện nhân cách của bản thân và công tác giáo dục y đức của Học viện.

Để khắc phục tình trạng trên, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục y đức cho học viên, sinh viên, các lực lượng sư phạm trong Học viện cần thực hiện tốt một số yêu cầu sau:

** Thứ nhất, xây dựng chương trình, nội dung giáo dục y đức đảm bảo tính khoa học:*

Đây là vấn đề rất quan trọng, bởi nếu chương trình, nội dung thiếu khoa học, logic, không phù hợp sẽ gây khó khăn trong việc tiếp thu của người học, làm cho

họ không hứng thú học tập. Do đó, chương trình, nội dung cần đi từ những vấn đề lý luận chung về đạo đức đến những giá trị y đức cụ thể. Phải trang bị cho người học những tri thức chung về nguồn gốc, bản chất, vai trò, chức năng của y đức; các nguyên tắc, quy tắc, chuẩn mực về y đức và những tấm gương về y đức... Từ đó, giúp cho người học thấy được đây là một môn khoa học thực sự và có thái độ nghiêm túc trong trau dồi y đức của người thầy thuốc tương lai. Nếu không làm rõ những vấn đề trên sẽ nảy sinh ở người học tư tưởng coi việc giáo dục y đức chỉ là những lời giáo thuyết suông. Tiếp theo, cần đi sâu làm rõ ý nghĩa của việc giáo dục với việc hình thành y đức của người thầy thuốc cách mạng một cách tự giác, tích cực, tạo được sự hứng thú trong học tập, rèn luyện y đức của người học.

** Thứ hai, khi giáo dục các giá trị, quy định, nguyên tắc y đức cần tránh áp đặt:*

Áp đặt trong giáo dục y đức làm mất đi tính tự giác, sáng tạo của chủ thể học viên, sinh viên nên khó đạt hiệu quả. Do đó, trong giáo dục các giá trị, quy định và nguyên tắc y đức phải đi sâu làm rõ được sự hình thành một cách tất yếu của chúng từ khía cạnh khách quan đến chủ quan; lịch sử và hiện tại của y đức. Qua đó, giúp người học hiểu được một cách rõ ràng rằng: các giá trị y đức của người thầy thuốc cần phải có, phải vươn tới, gìn giữ và phát triển là tất yếu khách quan. Các giá trị, quy định, nguyên tắc y đức của người thầy thuốc cần phải tuân theo một cách nghiêm ngặt bất luận trong điều kiện, hoàn cảnh nào - đó là những vấn đề

không phải do ai áp đặt cả, mà nó là sự đòi hỏi của cuộc sống đối với bản thân mỗi người hoạt động trong lĩnh vực y học. Không phải ngẫu nhiên mà bất cứ ai khi bước chân vào nghề y đều phải học thuộc lòng lời thề về y đức mà Hippocrates đã đưa ra. Chỉ khi người học thực sự hiểu các giá trị, quy định, nguyên tắc y đức và sự tự giác thực hiện chúng thì mới trở thành người thầy thuốc đích thực, chân chính. Từ đó, khơi dậy ở mỗi người học tính tích cực, tự giác, lòng tự trọng để họ tiếp thu, xây dựng các giá trị y đức của bản thân, tự nguyện thực hiện các quy định, nguyên tắc y đức ngay trong quá trình học tập và hoạt động y nghiệp sau này.

** Thứ ba, tích cực nêu những tấm gương mẫu mực về y đức để giáo dục học viên, sinh viên:*

Các tấm gương mẫu mực về y đức nên lấy cả ở phương Tây, cả ở phương Đông, cả trong quá khứ và trong hiện tại. Song, đặc biệt đi sâu khai thác những tấm gương về y đức của dân tộc ta như các thầy thuốc: Chu Văn An, Tuệ Tĩnh, Lê Hữu Trác... Những tấm gương y đức của các thầy thuốc trong sự nghiệp đấu tranh giải phóng dân tộc và xây dựng đất nước như các giáo sư, bác sĩ Phạm Ngọc Thạch, Tôn Thất Tùng, Đặng Văn Ngữ, Đặng Thuỳ Trâm... đã trở thành niềm tự hào của ngành Y tế nước nhà. Việc đưa ra những tấm gương mẫu mực về y đức giúp cho người học cảm nhận cụ thể về đạo đức y nghiệp mà họ vươn tới. Mặt khác, việc nêu được những tấm gương y đức như vậy sẽ tác động mạnh mẽ đến tình cảm đạo đức của người học, dấy lên lòng tự hào

và niềm vinh dự lớn lao của nghề y mà mình đang học tập, rèn luyện, tự giác noi theo các tấm gương y đức cao đẹp đó. Đồng thời, những tấm gương y đức đó còn làm cho người học tự hổ thẹn về những suy nghĩ, những việc làm chưa đúng với y đức. Từ đó giúp họ sửa chữa những sai sót, hạn chế về y đức của bản thân.

** Thứ tư, trong đào tạo cần kết hợp tốt giữa giảng dạy chuyên môn với giáo dục y đức và phát huy vai trò của người học trong tự giáo dục, tự rèn luyện y đức:*

Đội ngũ giảng viên cần kết hợp tốt việc giảng dạy chuyên môn với giáo dục y đức cho học viên, sinh viên. Thông qua quá trình truyền thụ kiến thức chuyên môn y học, đội ngũ giảng viên sẽ gợi ý, định hướng về mặt y đức cho người học, nhất là đưa ra các tình huống về y đức cho người học thực hành xử trí, để hình thành được những thói quen y đức ngay trong quá trình học tập và thực hành lâm sàng. Điều này sẽ giúp học viên, sinh viên thường xuyên được giáo dục, rèn luyện và biết cách xử trí đúng đắn được các tình huống về mặt y đức, sát với từng môn học, từng chuyên khoa và từng lĩnh vực hoạt động cụ thể của người thầy thuốc sau này.

Đồng thời, cần phát huy vai trò của người học trong tự giáo dục, tự rèn luyện y đức. Công tác giáo dục, rèn luyện y đức chỉ phát huy được hiệu quả khi người học tiếp nhận nó một cách tự giác, trở thành nhu cầu, động cơ bên trong thúc họ tích cực học tập, rèn luyện và trưởng thành. Đó là quá trình người thầy thuốc tự trau dồi tri thức, tự rèn luyện bản lĩnh chính trị, phẩm chất y đức, quyết tâm vượt qua mọi

khó khăn để học tập, rèn luyện đáp ứng mục tiêu, yêu cầu của sự nghiệp chăm sóc, bảo vệ sức khỏe bộ đội và nhân dân trong tình hình mới.

** Thứ năm, xây dựng môi trường y đức thực sự trong sạch, lành mạnh trong quá trình đào tạo:*

Môi trường y đức ở Học viện Quân y bao gồm tổng hợp nhiều yếu tố tạo thành, là kết quả hoạt động tự giác, tích cực của các chủ thể quản lý giáo dục và người học. Môi trường y đức là nơi diễn ra các hoạt động truyền thụ, lĩnh hội và hiện thực hóa y đức của học viên, sinh viên. Xây dựng môi trường y đức là nền tảng để chống lại sự tác động tiêu cực từ mặt trái của nền kinh tế thị trường và sự tấn công về tư tưởng, đạo đức, lối sống của các thế lực thù địch. Vì vậy, môi trường y đức có ý nghĩa quan trọng, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục y đức cho người học. Nếu không có được môi trường y đức trong sạch, lành mạnh thì mọi lời thuyết giáo đều trở lên sáo rỗng trước thực tại.

Để xây dựng môi trường y đức trong sạch, lành mạnh, Học viện Quân y cần quán triệt, thực hiện tốt quan điểm: toàn diện, đồng bộ, phù hợp với thực tiễn. Chẳng hạn, giáo dục về lương tâm, trách nhiệm nhưng vẫn để cho các hiện tượng vô lương tâm, thiếu trách nhiệm tồn tại trước người học, thì những điều giảng dạy về y đức không thể thuyết phục được họ. Do đó, phải xây dựng môi trường y đức thực sự trong sạch, lành mạnh và kiên quyết xử lý nghiêm những hiện tượng vi phạm, kịp thời biểu dương khen thưởng những tấm gương y đức trong sáng, mẫu mực.

KẾT LUẬN

Trên đây là những yêu cầu nhằm nâng cao chất lượng giáo dục y đức cho học viên, sinh viên trong quá trình đào tạo tại Học viện Quân y. Các cấp lãnh đạo, chỉ huy, lực lượng sư phạm và nhất là đội ngũ học viên, sinh viên của Học viện cần thực hiện tốt các yêu cầu đó. Có như vậy, mới đào tạo ra những thầy thuốc “vừa hồng”, “vừa chuyên”, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp chăm sóc sức khỏe cho bộ đội và nhân dân, xứng đáng với lời căn dặn của Chủ tịch Hồ Chí Minh: “Người thầy thuốc giỏi đồng thời phải là như người mẹ hiền”.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Pappworth M. H. Ethical Precepts. A Primer of Medicine. Butterworths Heinemann 1978:1-6.
2. Nigel C. H. Stott. The Refuge: Ethics, practices and problems, Primary Health care. Verlag Berlin Heidelberg 1983:93-111.
3. Robert K., Mc Kinley and Pauline A. Mc Avoy. Ethics in practice. Clinical Method. Butterworth Heinemann 1996:50-165.
4. Johnston C., Haughton P. Medical students' perceptions of their ethics teaching. J. Med. Ethics 2007; 33:418- 422.
5. Đỗ Nguyên Phương. Một số vấn đề xây dựng ngành y tế phát triển ở Việt Nam. Nxb Y học. Hà Nội 1998.
6. Phan Việt Dũng, Trần Văn Thụy Quán triết quan điểm về y đức của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong ngành Y tế Việt Nam hiện nay. Tạp chí Lý luận Chính trị 2003; 3:3-6.
7. Nguyễn Quang Phúc. Các giải pháp kết hợp giáo dục y đức thông qua dạy học các môn y học chuyên ngành. Đề tài Khoa học cấp ngành. Hà Nội 2008.
8. Hồ Chí Minh. Toàn tập, tập 5. Nxb Chính trị Quốc gia. Hà Nội 2000:489.
9. Hồ Chí Minh. Toàn tập, tập 12, Nxb Chính trị Quốc gia. Hà Nội 1996:510.
10. Bộ Y tế. Bàn về y đức. Nxb Y học. Hà Nội 1998.
11. Bộ Y tế. Quy định về y đức và tiêu chuẩn phấn đấu. Nxb Y học. Hà Nội 1999.